

Iniciativa OA AKVŠ ČR

Zápis ze schůzky

Datum konání: 21. 11. 2019, 10:00-15:30

Místo konání: Univerzita Pardubice, nám. Čs. legií 565, velká zasedací místnost 03004

Účastníci: viz prezenční listina (příloha souboru)

Program

10:00-10:10 Zahájení (moderuje P. Rygelová)

10:10-11:30 Zprávy z členských organizací AKVŠ a hostů (všichni)

- OAWeek 2019 shrnutí
- Rozvoj kapacit - novinky

11:30-12:00 Přestávka na oběd

12:00-14:00 Novinky Akčního plánu (moderuje T. Simandlová)

- Informace ze schůzky 20.11. 2019 na Úřadu vlády (P. Rygelová)
- Zpráva z CzechElib/NTK o sběru dat APC + výměna zkušeností (E. Dibuszová/ R.Applová, NTK +všichni)

14:00-14:30 Přestávka

14:30-15:15 Plán činnosti IOA na rok 2020 (moderuje P. Rygelová, T. Simandlová)

- Modifikace Iniciativy na pracovní skupinu open access AKVŠ → ano/ne? Jaká témata řešit? Kdo se aktivně zapojí? (L. Hrdličková)
- Shrnutí OR19cz a diskuze nad budoucností semináře
- Návrh na spojení OR-cz a semináře NUŠL (H. Vyčítalová, P. Černošlávková, NTK)

15:15-15:30 Závěr schůzky

Organizace: Mgr. Veronika Kolínová, veronika.kolinova@upce.cz

Program: Mgr. Pavla Rygelová, pavla.rygelova@vsb.cz

Zprávy z členských organizací AKVŠ a hostů

V úvodní kolečku účastníci shrnuli realizaci Open Access Week 2019, novinky z realizace projektu Rozvoj kapacit II (aktivita OA), poznatky ze sběru dat o platbách za APC a jiné novinky v oblasti open access/open science.

Open Access Week 2019

- **OWeek** 2019 byl realizován v minimální podobě nebo vůbec na ČVUT, ČZU, VUT, UHK, CEITEC (nahrazeno ORION semináři), VŠE, NTK (+VŠCHT nahrazeno konferencí KRECON), AV ČR, UPa - důvody nedostatek času (kolize s konferencí BA), lidských zdrojů, nezáměr cílové skupiny atd.
- Využity a propagovány webináře UK – ZČU, TUL, VŠB-TUO.
- OWeek realizován šířeji na:
 - **MENDELU** - informační a propagační podpora pomocí plakátů, které informovaly o sběru APC a výsledku sběru, nabídce služby prověření časopisů k publikování; uskutečněna přednáška na téma metrik v Journal Citation Reports ve spolupráci s dodavatelem dtb.
 - Poprvé se zapojila **UPOL** - workshopem, kterého se účastnili knihovníci a laická veřejnost
 - **MU** – proběhl seminář na téma právních aspektů OA (přednášející M. Myška)
 - **UJEP** – OWeek bez velkého zájmu, nabídka konzultačních hodin
 - **VŠB-TUO** – termín OWeek o týden dříve, než oficiální...poměrně velká příprava, kromě semináře uspořádaného ve spolupráci s Centrem projektové podpory nebyl o připravené akci zájem (promítání filmu, exitová hra, seminář). Úspěch měla e-mailová kampaň na založení ORCID a jeho propojení s univerzitním IDM.
 - **TUL** – pořádali semináře služby pro akademiky (akademici nechodí)
 - Nejrozsáhlejší OWeek připravili na **UK** – panelová mezioborová diskuze, webináře, promítání filmu, přednášky, osobní konzultace; do budoucna lepší zacílení (více se nechat zvat komunitou, než se snažit lidi přesvědčit, aby přišli na knihovnou pořádanou přednášku → např. přes odd., která mají na starost doktorandy, zahraniční výzkumné projekty apod.)
 - **OpenAIRE** – i letos připravena sada webinářů na témata spojená s open science <https://www.openaire.eu/open-access-week-2019-is-coming-up>.

Informace k projektu Rozvoj kapacit II

- Řada univerzit se vůbec výzvy neúčastní – ZČU, VŠE, NTK, UPa, UJEP, VŠB, ČVUT, VUT; na některých univerzitách projekt řešen, ale bez knihovny – UPOL
- OA bude v rámci projektů řešeno na:
 - **ČZU** – fond na podporu publikování
 - **MENDELU** – kráceno (nelze využít finanční prostředky na gold OA), propojování OBD s ORCID

- **MU** – projekt dostali, dokončuje se úprava projektu, OA není moc kráceno (pronájem prostor, tisk materiálů, plat jedné knihovnice), od 1.1. se zahajuje, OA manažer – výběrové řízení
- **UK** – návrh krácen, ale schválen (nutné drobné úpravy na úrovni celého projektu), v OA kráceny finance na 1 pozici (chybné zařazení); 2 ze 3 vypsanych pozic již obsazeny (univerzitní specialista OA, manažer datové politiky), chybí zatím IT pracovník pro datovou část

Další informace k OA/OS

- **OpenAIRE** – v roce 2020 zřejmě na jaře proběhne národní workshop (informace budou posílány do OA mailové konference).
- **UHK** – repozitář nasazen, testuje se, podepsání Berlínské deklarace.
- **MENDELU** – mají zakoupenou databázi Cabells (pouze black list, zatím roční smlouva, propojení s ostatními služba – DOI, SHERPA/RoMEO, www stránky časopisů).
- **VŠCHT/NTK** – ORCID povinný pro všechny? Národní registrátor? Všichni studenti by dostali ORCID. Připravují dva projekty OP JAK:
 - transformace smluv na OA (CzechOA)
 - celonárodní knihovní informační platforma
- **AV ČR** – řeší data, DMP, open science.
- **UPa** – akademici chtějí školení v menších skupinkách, ORCID propojen s OBD a DSpace. Možná vznikne oddělení pro vědu a výzkum.

Informace ke sběru APC

- **TUL** – nepodařilo se dostat k fakturám.
- **UPa** – vedení rozhodlo, že se nebudou oslovovat lidi, proveden kvalifikovaný odhad.
- **MU** – proběhlo v pořádku, úprava účetního systému.
- **VŠE** – neřešeno přes knihovnu, ale přes Vědecké oddělení.
- **UK** – proběhl přes koordinátory a sběrače na fakultách a dílčích součástech a pak centralizované čištění, slučování, přepočítávání dle kurzů a doplňování dat.
- **MENDELU** - sběr APC proběhl úspěšně, na základě vyžádání faktur od autorů a předání knihovně. Evidence probíhala v systému OBD. Nemohli jsme využít ekonomický systém SAP.

Informace k Akčnímu plánu Národní politiky OA ČR 2017-2020

- Informace k realizaci Akčního plánu jsou dostupné na webu vyzkum.cz pod sekci Informační systém (<https://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=875884>).
- V tuto chvíli fungují dvě pracovní skupiny, přičemž není zatím úplně vymezeno, která skupina je nadřizena které:
 - Pracovní skupina pro přípravu Akčního plánu (schůzka 20. 11. 2019)
 - Pracovní skupina na vysoké úrovni při CzechELib zastupující Českou republiku při jednání s vydavateli a s relevantními partnery z EU pro spolupráci v režimu zlatého přístupu
- **Plnění opatření Akčního plánu**

- Bude provedena **legislativní úprava pro IS VaVal**, částečně podporující OA (údaj o typu OA, datum embarga, bez údaje o částce APC)
- Proběhl **sběr dat o open access publikačních poplatcích** - výsledky bude potřeba ještě dopracovat, počítá se s dalším sběrem v roce 2020 za rok 2019; předběžné odhady počítají s částkou 60 mil. Kč za APC v roce 2019. Sběr v roce 2020 by měl ověřit přesnost odhadu.
- Připravuje se **průzkum repozitářů** – dotazník bude poslán z RVVI na management výzkumných organizací zkraje 2020 na výzkumné instituce => odpovědi by měly sloužit ke stanovení minimálních technických a procesních požadavků na repozitáře v ČR tak, aby byla zajištěna podpora zelené cesty OA. Dotazník nyní připravuje David Antoš (CESNET), návrh průzkumu bude připomínkovat pracovní skupina pro přípravu Akčního plánu (zejm. Rygelová, Růžička)
- Úřad vlády vypracovával **zprávu pro Evropskou komisi o stavu OA v ČR** (schváleno na 350. Zasedání RVVI, odesláno EK přes MŠMT, viz zápisy zasedání <https://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=862347>, bod B7)
- **Doplňující informace (Ing. Eva Dibuszová, Ph.D., VŠCHT, NTK/CzechElib)** - záměr upravit IS VaVal tak, aby bylo možné přes RIV sbírat i údaj o APC - vznikla by nutnost ukládat tuto informaci do lokálních systémů pro vykazování.
 - Proběhla debata, zda by bylo toto opatření realizovatelné.
 - Znamená to další administrativní zátěž, zejména z toho důvodu, že platby probíhají v jiném období (dříve, před samotným publikováním), než jsou termíny vykazování publikací (tzn. než vzniká záznam publikace v interním systému pro vykazování).
 - Dále jde o procesní problém, kdy vykazováním informací do RIV se zabývají jiné osoby, než ty, které provádějí (účetně) úhradu plateb. Každá VO má trochu jiné postupy, nelze určit pouze jedno řešení, záleží také na velikost instituce.
 - Vykazování údajů o APC do RIV nelze ponechat na autorech (vykazovatelích).
- **Není jisté, že v připravované Národní strategii VaV 21+ bude také tematika OA/OS** - zejména problematika výzkumných dat, na kterou se do budoucí politiky odkazuje současný AP k Národní strategii OA.

Podrobněji ke sběru dat pro RVVI (APC a předplatná mimo CEL)

- Sběru dat pro RVVI za 2016-18; 2019 se zúčastnilo 28 univerzit:
 - úplná evidence – 9 univerzit
 - bez reakce – 4 univerzity
 - APC nemají – 3 univerzity
 - APC neumí odlišit – 6 univerzit
 - Část v pořádku, část ne – 5 univerzit
- **APC 2016-2018: 2016 - 33mil., 2017 - 38mil., 2018 - 49mil.**
- Ze sběru dat pro RVVI a informací od CzechElib vyplývá, že ročně se za ČR v publikačním systému otočí cca 485 mil. Kč, z toho:
 - časopisecká předplatná za rok 2019 = 425 mil. Kč (cca 370 mil. Kč přes CzechELIB; 55 mil. Kč mimo CEL)

- APC 2019 (předpoklad): 60 mil. Kč
- Závěry zástupců CEL:
 - Rozlišení hybridních časopisů často chybí
 - Malé ústavy AV nebyl to problém, větší instituce problém
 - Pokud se podchytí evidence výdajů u 30 nejvýkonnějších VO z 117 členských institucí, bude mít CEL přehled o cca 90 % výdajů na APC za celou ČR
- V diskuzi ke sběru APC dále zaznělo:
 - Problém s přepočtem kurzu - není používán jednotně; v metodice pro budoucí sběr musí CEL jasně stanovit, jakým kurzem se má převádět (kurz ke dni platby, průměrný kurz za daný rok, ...?)
 - Část VO odevzdala originální fakturované nikoliv zaplacené částky.
 - VO potřebují pro interní potřeby znát částky jedné měně (ideálně v EUR)
 - Problém s určením DPH
 - Výsledky analýzy APC - bude zveřejněno, kolik článků a za kolik ČR publikovala u jednotlivých vydavatelů? Tento přehled bude potřebovat CEL pro vyjednávání s vydavateli o nových smlouvách se zohledněním OA publikování.
 - Úplný přehled o (budoucích) platbách by teoreticky šlo zajistit např. podobným organizačním opatřením, kdy knihovna schvaluje úhradu faktur publikací hrazených z grantových peněz.
 - Je potřeba důsledněji odlišovat skutečné platby APC od ostatních poplatků za publikování (submission fees, barevné stránkování, redakční úpravy apod.)

Plán činnosti IOA na rok 2020

- Pavla Rygelová informovala o záměru VV AKVŠ sjednotit formálně fungování pracovních skupiny (komisí a iniciativ). Vyžádá si toto opatření změnu názvu IOA a úpravu stanov AKVŠ. Dále by bylo potřeba rozšířit úzkou pracovní skupinu IOA o další aktivní členy.
- Lenka Hrdličková shrnula oblasti zájmu nové pracovní skupiny. Návrh je obsažen v zápisu pracovní skupiny ze dne 20. 9. 2019. (<https://akvs.cz/komise-iniciativy/iniciativa-oa/zapisy-ze-schuzek/>)
- Z diskuze nad činností
 - Novými členy mohou být OA manažeři, kteří budou fungovat na univerzitách v rámci projektu Rozvoj kapacit II.
 - Tématem by měla být i výzkumná data.
 - Oslovení potenciální noví členové: Michal Růžička (OpenAIRE), Romana Applová (NTK), Karolina Podloucká (KNAV), CEITEC – Pavla Foltýnová s tématem citizen science.

Pořádání semináře Otevřené repozitáře

- Aktuální organizační skupina semináře Otevřené repozitáře již vnímá jisté vyčerpání (témat, vlastních časových možností apod.), také chybí zpětná vazba – zda se zaměření semináře potkává s potřebami odborné komunity (VŠ knihovníci), zda vyhovuje účastníkům formát apod.

- V rámci diskuze padl návrh změnit formát z přednášek více na diskuzní/workshopové pojetí.
- Kolegyně z NTK (Hana Vyčítalová, Petra Černošková) prezentovaly návrh na spojení semináře NUŠL a OR.
 - Oba semináře existují 12 let, částečně se překrývají tematicky i cílovou skupinou. NUŠL se v roce 2020 nebude konat, pouze pokud by se spojil s OR, pak by proběhnout mohl.
 - Rozdíl v organizaci seminářů – NUŠL využívá “call for papers” (částečně zvané), má programový výbor, vydává se recenzovaný sborník (indexovaný ve Scopusu).
 - Argument pro spojení – v ČR probíhá zbytečně mnoho akcí, jsme příliš malá země na mnoho podobně profilovaných seminářů.

Závěr setkání

Budoucí činnost IOA, stejně jako návrh na sloučení seminářů bude prezentován na VV AKVŠ a budou také informováni ředitelé VŠ knihoven na setkání ředitelů v prosinci 2019.

Úkoly

1. Požádat předsedkyni AKVŠ, aby se dotázala, zda bude v připravované Národní politice VaVal 2021+ řešena problematika OA/OS – Rygelová; do 4. 12. 2019.
2. Připravit report ze schůzky pro VV AKVŠ – Rygelová, Hrdličková; do 4. 12. 2019.
3. Vytvořit sdílený dokument s připomínkami, náměty a upřesněním pokynů pro sběr dat APC pro další sběr v roce 2020 – Pracovní skupina IOA a celá IOA; do konce roku 2019.
4. Vytvořit sdílený dokument (dotazník) k činnosti Iniciativy OA a pořádání semináře Otevřené repozitáře – Pracovní skupina IOA; do konce ledna 2020.

Zapsali: Miroslava Pourová, Jan Skůpa dne 22. 11. 2019

Upravila: Pavla Rygelová, v Ostravě dne 26.11.2019 a Tereza Simandlová, v Praze 26.11.2019

Doplněno: 3. 12. 2019 - Pavla Rygelová, informace o sběru APC na MENDELU, viz výše v textu